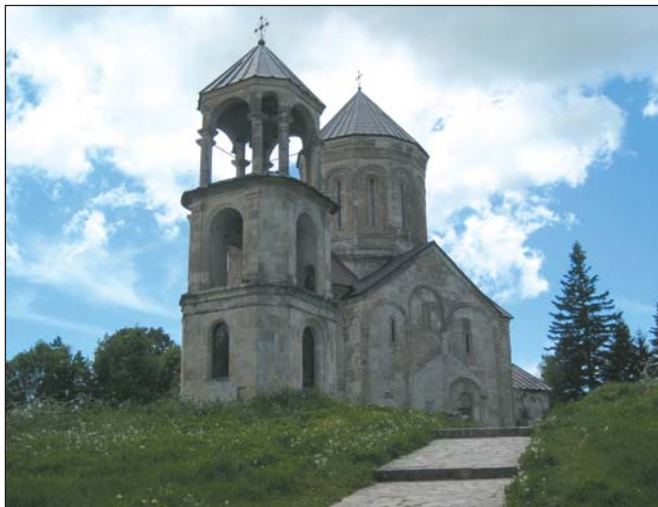

Ahol a karácsonyfák magja terem II.

Barangolás Grúziában

A Nordmann-fenyő igazi hazája a Kaukázus vidéke, pontosabban Grúzia (Georgia). Nem véletlen, hogy a karácsonyfa-termesztők közül sokan onnan szerzik be a magot közvetlenül, vagy pedig közvetett módon. Egy kis kíváncsi erdész csapat 2016 tavaszán felkerekedett, hogy a helyszínen nézze meg, honnan küldi Jézuska a karácsonyfák magját a gyerekek nagy örömére. Rendhagyó és nem csak szakmai beszámolóinkat folytatjuk a következő oldalakon.

Délnek haladunk tovább. A hágón ismét áthaladva ereszkedünk le a két hegylanc közötti síkságra. Megálltunk egy lombegyes jegenyefenyő-állománynál. Alpesi klíma, alpesi növényzet, mindenhol víz. Tölgyek, bükkök és más lombos fajok között állnak a hatalmas jegenyefenyők. Az Alpokból ismert kép, csak a fákat hívják másképp, gyakran az „orientális” szerepel a *Quercus*, *Fagus* és *Carpinus* mögött. Egyébként ezek a fák felületesen szemlélve pontosan úgy néznek ki, mint otthon.

Grúziai templom

Az út minősége jó és közeledik Borjomi, az ásványvizek paradicsoma. Amikor a jaltai konferencián Sztálin kedveskedni akart Churchillnek, és felajánlotta, hogy teljesíti a kívánságát (ajándékra gondolt), Churchill nem hazudtolva meg puritán mivoltát, egy ládányi Borjomi ásványvizet kért. Meg is kapta.

Fő úti célunk természetesen a térségben lévő magtermő állományok megtekintése volt, de azért beugrottunk megnézni a híres várost is. Borjomi a részben róla elnevezett Borjomi-Kharagauli Nemzeti Park területén fekszik. Szép, rendezett és a 19. század végi fürdőhelyek hangulatát idézi. Korábbi látogatásom óta felújították az omladozó épületeket és rozsdás vasszerkezetek helyett virágzó sétányok és méregdrága szállodák emelik a hely fényét. Turisták és üdülővendégek tömege hömpölyög fel és alá a sétányokon. Egy-két pillantás a látványokra, egy-két korty az ivókútból bugyogó szénsavas vízből és máris indultunk tovább a déli hegyek irányába.

Estére bevettük Akhaltsikhe városát. A jelenlegi török határhoz közel eső várost a 11. században alapították, és az otomanok 1576-ban foglalták el. Vára (Rabati-vár) lenyűgöző,

az elmúlt években újjátották fel. Fontos kulturális központ. A helyi önkormányzat vendégszeretetét élvezve vehettünk részt egy hagyományos grúz vacsorán.

Milyen is a hagyományos grúz étkezés? Összefoglalva: az ízek orgiája és harmóniája, változatosság, sok hús és zöldségféle, gyümölcsök és elsősorban borok és még borok. Nem beszélve a résztvevők által kinevezett tamada (tószt-vezérnek mondhatjuk) irányította köszöntők soráról és az avval járó ivásról. Korábban is többször vettem részt ilyen étkezéseken, de itas embert csak egyszer láttam. Hozzáteszem, hogy ez a példány már előtte részeg volt. A vodka ezeken a helyeken ismeretlen. A finom (elsősorban fehér) boroktól pedig megfelelő mennyiségű táplálék mellett berúgni nem lehet.

Másnap Batumi irányába folytattuk utunkat az egy számjegyű főúton. Amikor beléptünk az erdőterületre, azt hittük, hogy egy rosszul karbantartott erdészeti úton járunk. De nem, ez volt a főút. Az átlagos haladási sebesség 20 km/h. Vagy annyi sem. Emlékszem, hogy hajdanán, úgy 10 évvel ezelőtt volt itt egy kátyú, amin keresztül egy szerpentin vezetett. Akkor lyuk volt, hogy egy kisebb busz eltűnhetett benne. Most a minikátyúk nehezítik a továbbjutást. De bent voltunk megint a magtermő állományok közepén. Ezek a déli erdők már nem olyan virulensek, mint a korábban látottak. Kevesebb a csapadék és a termőhelyi viszonyok sem olyan kedvezőek, mint a Nagy-Kaukázus lejtőin. De szépek és egészségesek a fák.

A förtelmes állapotban lévő út tovább emelkedett. A forgalom igen gyér volt, viszont egyre több jószágot (szarvasmarha, kecske) hajtó emberrel találkoztunk, mígnem úgy 1900 méter magasságban beérkeztünk egy szétszórt házakból álló hatalmas településre. A fából, bádogból épült rozoga házak kisebb földterületek szélén helyezkednek el, a naptól védett helyeken még hó virított. Egy nyári településre érkeztünk. Nagy szegénység sugárzik a látványból.

Az ide nyárra felköltözők az állattartás mellett burgonyát termesztnek. A kis parcellákon kihordott trágyakupacok sorakoznak, másutt tehénkéjükkel szántják a fagyból épp felengedett talajt.

Vendéglátóink szerint az itt termelt burgonya kiváló minőségű. A település sok kilométeren át követi az utat. Először muszlim házak között autóztunk, a hágó tetején viszont már keresztények laktak. Ezen a vidéken és a tengerparton is nagy a muszlim lakosság aránya. A hágó tetején, pontosan 2000 méteren deszkából tákolt boltocska, Fast food felirattal. Még nem nyitott ki, várja a jó időt. A hegy viszont már tele emberrel, állattal, takarmánnyal és betyárbútorral megrakott teher- és személykocsikkal. Belecsöppentünk a Szent Györgynapi forgatagba.

A hegy tetején is megnéztünk egy magtermő állományt. A fák ritkábban állnak és erős nyomot hagy az erdő képén a legeltetés (ami egyébként tilos). Hatalmas méretek, idős állomány. Ahogy bémésködtünk, megjelent a helyi erdész és céljainkról érdeklődött. Nyomban összeemelegedtünk. A közelben megmutatott egy viharkáros területet és rögtön tartottunk egy kis szakmai diskurzust kaukázusi kollégáinkkal.

Elkezdtük a leereszkedést a Fekete-tenger felé a rugókat nem kímélő úton. Szemben az állatok áradata, az út mellett itt-ott szerelés alatt álló megrakott járművek, traktor, teher-

Nyári falu 2000 méter magasságban

autó, személykocsi egyvelege. Hamarosan megjelentek az első falvak, az út egyre jobb lett, csak az időjárás fenekedett felettünk. Hatalmas zuhé közepette túrós lepényeztünk (grúz nevén hacsapuri) és söröztünk az első út menti vendéglőben. Kereszteltük az Isztambul-Baku közötti vasútvonal építkezését, majd a mélyülő, szűkülő és egyre zöldebb völgy kijáratánál elértünk a szubtrópusba, Batumiba.

Adjara Autonóm Köztársaság fővárosa Batumi, egy zsivajgó nagyváros a Fekete-tenger partján. Fontos gazdasági központ, egyben kiemelt üdülőhely. Gyakorlatilag határváros a szárazföldön Törökország és a tengeren a nagyvilág felé. Nem akarom részletezni a szállásfoglalás kalandos menetét, mindenesetre volt szobánk ágyakkal, zuhanyozóval. Ablakunk alatt zajlott a város forgalma (ezzel teljes kivalvatlanságot, másnapra fokozott ingerültséget okozva Attilának), felettünk meg tűzött a majdnem nyári nap.

A város tengerparti része nagyon rendezett, és feltűnő a harsogó színek kavalkádja. Neonzöld, neonlila, neonrózsaszín sugározzák az üdülőérzést. Összefutottunk régi barátunkkal és feleségével. Barátunk, aki egyébként született angol, és csapatvezetőm volt egy korábbi grúziai program során, annyira megszerette ezt az országot, hogy ott ragadt és meg is nősült. Meg tudom érteni. De ennek megvan az ára, mert megtanulni a helyi és az orosz nyelvet nem könnyű egy britnek! Az együtt elfogyasztott vacsora fenséges, a társalgás tartalmas volt, a tengeri halak változatossága helyi módra felejthetetlen. No, meg az ára is.

Másnap már kifelé mentünk a programból. Kutaisi felé indulva megálltunk Batumi igen híres botanikus kertjénél. Röviden: nagyon szép és óriási. Ahogy annak lennie kell, tematikusan felépített kert, ami egy magánkert fejlesztéséből alakult ki. Az orosz *Andrey Nikolayevich Krasnov* (1862–1914) botanikus kezdte a kert kiépítését, ami a szovjet rendszerben is erőteljesen fejlődött. Ma a kert 108 hektár és elsősorban a kaukázusi, tenger melléki szubtrópusi növényzetet mutatja be. A kert kilenc növénysektorból áll, az előbbi mellett sokat bemutatva Kelet-Ázsia, Új-Zéland, Dél-Amerika, a Himalája, Ausztrália és a Mediterráneum növényiből. Mondanom sem kell, nem volt idő bejárni az egész kertet, amit meglepően sok külföldi látogatót aznap.

És egyre közeledett a repülőtér. Egy technikai szünet a szocreál kialakítású tengerparton, majd az ismét nem vesztélytelen utazást követően megérkeztünk Kutaisiba. Miután sikerült szállodát keríteniünk (hajdani katonai kórházból kialakított impozáns létesítmény), vendéglátóink meglepetésként elvittek minket barlanglátogatásra. Prométeusz-barlangnak hívják azt a látványosságot, ami méltó koronája lett pár napos programunknak. A várostól úgy 20 kilométer távolságra található az 1984-ben felfedezett barlang. Az első pillanattól nagy figyelmet fordítottak a természeti érték megóvására, így érintetlen pompájában élvezhető a látogatók számára megnyitott mintegy 1 kilométeres szakasz. A hihetetlen szépségű cseppkőképződmények, a hatalmas termék sora, a föld alatti tó látványa felejthetetlen. A kulturált látogatást korszerű infrastruktúra teszi lehetővé.

Programunk városi sétával, rövid alvással és egy hosszú éjszakai taxizással zárult. A reptéren a hatósági szigor lecsapott

Az erdei „konferencia” résztvevői

csapatunk erdőfelügyelőjére, és a dédelgetett tengerparti köveit elkobozták. A fapados repülő térden nyomorító ülése visszazökkentett a pénz mozgatta nyugati valóságba. A Kaukázus havasai hátramaradtak a hajnali párában, de a magok, amiket Jézuska onnan küld nekünk, elhozzák a hírt. Gondoljunk erre a szép országra és barátságos lakóira, amikor majd idén is meggyújtjuk az első karácsonyi gyertyát a fánkon.

Szöveg és kép: **Gerely Ferenc**
Hegedűs Attila, Szentesi Zoltán